

SEMBLANÇA

de LLUIS CLAPES i GONZALEZ

"El germà que ajuda al germà quasi construeix així una ciutat forta".

Bíblia (Salomó)

per Joan Cuscó i Aymami

Li agrada la puntualitat. (Vull remarcar aquest bon costum davant d'aquest nostre temps que, filant gruixut, quasi res no va a l'hora...)

Ah!, si pogués parlar aquest crani que té el damunt d'un petit estant ple de llibres!... Ell, el crani, serà el testimoni mut de la nostra conversa, la qual es desenrotlla a l'estudi d'aquest artista, d'aquest enamorat de les arts, que és Lluís Clapés.

Assegut en un balancí de vímet bressoleja suaument, tot fumant un cigar, adollat a un broquet. Cal dir que, entre els seus vicis petits -puix no en té de grossos- té el de fumar cigars. Això sí, un parell o tres durant el dia, i prou...

Haig d'advertir que per arribar aci no ha estat cosa fàcil. M'explicaré: fa més de dos anys que volia fer-li aquesta entrevista. Dos anys, doncs, he tingut d'esperar que accedís a ella. I ho ha fet davant una raó de pes que li he exposat: volia parlar d'ell i la saga dels Clapés. Parlar, això és, dels seus germans: En Josep -el músic- i En Ramon - el pintor-. I també del seu fill Lluís, ceramista.

Caldria afegir-hi el seu nebot, Ramon Maria, decorador i pintor alhora. D'altres nebots, orfegres.

-Amb aquest argument ja m'has vençut -m'ha dit.

Lluís Clapés nasqué el catorze de setembre de 1911. Ell fou un germà d'un total d'onze, i tots ells nascuts a Sabadell. S'hauria pogut fer un equip mixte de futbol. Potser al seu pare no li agradava l'esport, però a canvi li agradava molt la música. No deixava d'assistir a cadascun dels concerts que es donaven a la nostra ciutat. Àdhuc assistia a Barcelona al Palau de la Música Catalana i al Liceu.

- Com va néixer la teva vocació artística? -li pregunto.

- Jo diria que hom la porta dins i no sap determinar com i perquè la té... Cal dir que ja de petit m'agradava dibuixar en cada tros de paper que em queia a les mans... Puc dir-te que aprofitava les esqueles mortuòries per fer-hi gargots... I els espais blancs del diaris també els emplenava de dibuixos.

Al col·legi dels Escolapis, va aprendre, a més del Comerç, lliçons de dibuix que impartia Vila Cinca, el que li va dir que caldria que assistís a l'Escola Industrial d'Arts i Oficis. Allà va anar, i ho explica així:

—Pocs dies després d'assistir a les classes amb Vila Cinca, també m'alliçonava de dibuix anatòmic i de perspectiva l'Antoni Vila Arrufat. Aquests han estat els meus mestres. No n'he tingut cap més... Recordo aquells dies que a l'Escola s'ensenyava dibuixar al natural el nu, i es feia darrera una cortina que separava la classe. Varen incorporar-me entre els Màrius Vilatobà, Camil Fàbregas, Esteve Valls Baqué, Lluís Molins de Mur, Maria T. Bedós...

També havia sentit vocació a modelar. Va sentir la forma i el volum, això és: l'art de l'escultura. Va anar a la classe que estava a cura d'en Gorro.

-Feia servir una cullera vella per modelar el fang que em preparava jo mateix. -explica. I afegeix: -Dins d'aquest ambient ja vaig integrar-me a les activitats de l'Acadèmia de Belles Arts, així com a l'Acadèmia Catòlica, en la secció d'arts i arqueologia, en les quals em van assignar unes activitats dins de la junta. (Anys després arribaria a ser President de l'Acadèmia de Belles Arts).

-Aleshores, jo era molt jove -continua- tenia uns setze anys. I ho recordo bé perquè ja vaig començar a sortir de viatges comercials, relacionats amb el tèxtil... Tu ja saps que aquests viatges es perllongaven fins i tot tres mesos i això va contribuir molt a que la meua afecció i pràctica vers l'escultura anés minvant... L'escultura s'ha de practicar d'una forma continuada.

Però fou el març de l'any 1933 que en el saló d'exposicions de l'Acadèmia Catòlica va tenir lloc "l'Exposició dels 4": els pintors Ramon Clapés, Lluís Molins i Joan Maurí i l'escultor Lluís Clapés. Aquest va aportar-hi algunes obres, entre les quals destacava el bust del doctor Sardà y Salvany, que devia figurar en la mateixa biblioteca de l'esmentada Acadèmia.

Arran d'aquesta exposició es llegí, entre altres crítiques, la que transcrivim: "Lluís Clapés, jove resolut i d'un tempe-

rament enèrgic, modula el fang amb una **grapa** d'artista, i deixant-se portar per una visió momentània de sentiment es lliura a les expansions més envejades de l'entusiasme. Lluís Clapés, alliberat de prejudicis, ofega la raó i és l'artista d'un moment".

Dos anys després, els germans Clapés -Ramón i Lluís- exposen a la Sala Gaspar de Barcelona. Els crítics la comentaren a bastament. Hom pot rellegir-les ara amb la perspectiva del temps. En Ramon Clapés ja havia exposat diverses vegades, ja a l'Acadèmia de Belles Arts i a l'Acadèmia Catòlica, ambdues a la seva ciutat natal; a la Sala Gaspar (1933), a la "Tertúlia de la Rambla", de Sabadell, així com les Biennals locals, i també en algunes col·lectives. Ara, agermanats, ho feien a la Sala Gaspar i a hom li plau transcriure d'un article que, sota les inicials s'hi veu a mossèn Ernest Mateu, i que parla del jove pintor Ramon Clapés, del seu "delicat misticisme que posa en les teles, només explicable per aquells que coneixen a fons la seva envejable humilitat de caràcter". Al referir-se a l'escultor Lluís Clapés, diu que "és tot un altre temperament. Així com el pintor hi veureu una tenacitat i constància admirables i un repós i placidesa que us conviden a meditar, l'escultor porta una força interior volcànica, que es manifesta a batzegades. Es tot un altre caràcter. Es l'home que sent un ideal superior avui encara a les seves forces. No dic superior a les seves potencialitats perquè caldria ésser orb per no veure en l'ànima d'aquest jove escultor un arborament artístic, capaç de realitzar grans coses".

La majoria de les crítiques d'aleshores coincideixen en el mateix sentit. Aquesta pontencialitat esmentada referida a Lluís Clapés es palesa, com hom pot veure, en les seves il·lustracions festives que signa amb el pseudònim de **Pal-sec**. Els seus dibuixos apareixen en publicacions d'aquells dies; també es dedica al cartellisme; col·labora a la decoració de l'església de la Mare de Déu de Gràcia, de Sabadell, fent, per al baldaquí, quatre relleus, dels quatre evangelistes, i un altre relleu amb un motiu litúrgic.

* * *

Durant la conversa deixa adés apagar el cigar, que torna a encendre i avivar amb unes xuclades d'una manera mecànica però delitosa.

Lluís Clapés, portat pel seu gran temperament i ardit entusiasme, viu intensament les inquietuds artístiques de la ciutat. Però llavors esclata la guerra civil.

-Com que vaig pertanyer a *Intendència* durant la guerra, vaig poder realitzar molts apunts, i, ja acabada, vaig voler reemprendre l'escultura... Vaig realitzar algunes peces, però poques, ja que vaig

tenir ocasió d'entrar a treballar en una gran empresa en la qual m'he dedicat fins a la jubilació... Definitivament, havia tingut de deixar l'escultura, i solament em quedava temps per fer dibuixos.

També explica que arran d'augmentar la família amb el segon fill, la família passà els estius a Sant Llorenç Savall i com que allà s'hi avorria, començà a pintar.

-Jo crec que tots els artistes l'hem pintada a bastament... I fent història cal dir que fou en Vila Cinca i en Viver, de Terrassa, els que l'han pintada més destrament...-diu.

Cal afegir que dins del seu treball professional aportà una col·laboració artística, ja que dissenyà un gran nombre d'aparadors. Ell fou, si més no, un excel·lent **aparadorista**. Evidentment, això de l'art ho du a la sang.

Anys després i arran d'una artrosi que afectà la mà esquerra, acabà per impossibilitar-lo definitivament de tota pràctica de l'escultura. Han estat, doncs, unes circumstàncies que han obligat a trencar aquella vocació juvenil, la d'escultor, i totes aquelles crítiques que es feren de les seves obres no s'han pogut veure corroborades. Això explica que quan el seu fill, el tercer, li va dir que volia ser ceramista, no s'hi va oposar. En el dons devia pensar que almenys ell podria realitzar plenament la seva vocació.

El nostre personatge ha estat vinculat, d'una manera o altra, a totes les entitats culturals de la ciutat, i sempre hi ha aportat el seu escalf, el seu suport, puix ha estat posseït d'una entrega fora de toda discussió.

-Com que sempre t'has mogut dins de l'ambient artístic i cultural de la ciutat, pots dir si abans hi havia més inquietuds que ara? -li he preguntat.

-Si tenim en compte el cens, la proporció seria a favor d'abans -contesta-. Sempre ha estat un fogar de inquietuds: abans i ara... Tu ja saps que tot està evolucionat i cal esperar que continuï així.

-Aleshores tu creus que hom pot mantenir l'esperança que la vida artística i cultural continuï sense defallir... Et sents optimista, Lluís?

-Sí, sí, francament optimista. Malgrat aquesta situació que estem travessant, em sento optimista. Però voldria dir que seria injust per la meua part no destacar aquella gran inquietud que es va viure a Sabadell abans de la guerra... L'Acadèmia de Belles Arts, El Centre Recreatiu Republicà, i altres entitats, van promoure un ambient inusitat: els millors pintors i artistes del moment passaren per la ciutat; conferències, exposicions, tota mena d'activitats culturals s'esdevien allavors... Fou l'època més feliç, culturalment parlant. Fou una època que

potser, malauradament, mai més tornarà a passar.

Hi ha una pausa. Ells ulls se me'n van vers el crani.

Fa recordança de les activitats d'un gran equip que s'aglutinava a l'Acadèmia de Belles Arts, i vol destacar l'impuls d'en Joan Vilatobà...

-Sabadell tingué, fins i tot, una orquestra simfònica dirigida per Cassià Casademunt; Amics del Teatre, gràcies als quals veiérem les millors companyies nacionals; l'orquestra de Pau Casals va venir mantes vegades; l'associació de música, la qual feu passar els millors concertistes de fama internacional, i tantes i tantes activitats... Recordo aquells homes que vestien blusa blava i espardenyes que tenien a casa seva una modesta biblioteca i es preocupaven de les coses de l'esperit... allò era admirable, i ara veient que puja un estol de gent jove que alimenten aquestes mateixes inquietuds, més preparats, i estant dins de les entitats culturals de la ciutat, això em fa abrigar aquest optimisme que abans he manifestat.

Des que es va constituir el Museu d'Art de Sabadell, nascut del Museu de la Ciutat -avui Museu d'Història de Sabadell- ell, en Lluís Clapés n'ha estat el seu director. Han estat uns llargs anys -anys i apanyes- al davant d'aquest Museu, l'antiga casa Turull, la qual ha estat reconstruïda i habilitada. Cal parlar d'aquest Museu que, si bé no és oficialment inaugurat, ja ha obert algunes vegades les seves portes al públic per mostrar algunes notables exposicions i cadascun dels llegats que a través dels dies s'han donat al esmentat Museu. Cal parlar-ne.

-S'ha dit i repetit que els museus resulten tombes de la història, que són cosa morta... Sé que tu tens uns conceptes diferents. Vols exposar-los, si et plau?

-Els Museus han de ser cosa viva i les seves funcions han de ser d'una importància cultural i cívica notable. Cal que siguin visitats per totes les escoles. Cal promocionar visites comentades. Puc dir-te que tenim el propòsit d'editar uns follets orientatius perquè siguin consultats abans pels professors i comentats, durant la visita, als alumnes. Cal fer una exhaustiva divulgació de les coses que hi ha en el Museu. Repeteixo: el Museu ha de ser viu.

-Oficialment, quan ha d'inaugurar-se? -li demano.

-A finals d'any. Pel desembre. No estarà del tot fet, puix encara hi haurà unes sales per adequar.

-Hom denuncia que les obres han estat lentes -li observo.

-Tenen raó, però hi ha unes circumstàncies que obligen a no anar depressa.

Per altra part, jo soc del que penso que no s'ha de córrer: cal fer les coses bé.

-Creus tu que a la ciutat falten museus?

-Sí, sobretot crec que Sabadell hauria tingut de preocupar-se per fer el museu de maquinària tèxtil.

Afegeix que hauria estat un lloc molt ben adequat l'antic edifici dels Dokcs.

-Hom pot dir que tu tens moltes hores de vol, i no pas en senti metafòric, sinó real, puix durant una bona pila d'anys vares volar per la geografia del país degut al teu quefer professional.

-Certament, he volat molt.

-Vares tenir algunes incidències?

-Imaginat!...amb dotze anys n'he viscut de totes menes. La més greu fou en un vol que varem perdre l'oli, quan volavem sobre el delta de l'Ebre...Varem aterrar damunt un camp, aparentment sec, però sols la superfície ja que era com un fangeig i l'avió va capotar...Sortirem il.lesos. En altres ocasions visquérem incidències degut a la falta de visibilitat.

Durant l'entrevista el nostre personatge ha dit:

-Sabadell ha tingut, de sempre, homes que han treballat per la ciutat, i ho han fet d'una manera desinteressada, àdhuc sense pensar si el treball seria recompensat o reconegut...Homes que, fins i tot han furgat la terra per trobar-hi restes de història primitiva, i han arribat a aixecar tot un Museu de Paleontologia, orgull del país...

I en un altre moment, s'ha expressat així:

-Cal que tots els que sou més joves seguiu treballant per la ciutat, i que feu justícia als nostres avantpassats, aquelles persones que han contribuït, d'una manera u altra, a que Sabadell hagi estat un fogar de cultura i a on les coses de l'esperit han surat enmig d'un bosc de xemeneies...

Ja al principi ham dit que els Clapés foren onze germans. El gran fou Josep Antoni, el qual de bell principi va agafar la passió per la música, ja que de petit va entrar a l'escolania de la Puríssima Concepció, de la que n'era director mossèn Angel Rodamilans, el qual va ésser el seu primer professor de música, continuant després amb mossèn Josep Muset, organista de la mateixa parròquia.

Tota la seva joventut es desenvolupà dins de l'ambient de l'Acadèmia Catòlica, tenint cura d'organitzar vetllades musicals i teatrals en l'esmentat centre. Varen néixer les anomenades "Tardes íntimes" i arribaren a convertir-se en les "Tardes de Cultura i Esplai". Fou aleshores que va posar música a uns

Lluís Clapés treballant el bust del Doctor Sardà i Salvany.
(Foto de Fr. Casañas -1932).

"pastorets", escrits per Esteve Trullàs, i els quals varen estrenar-se a l'esmentada Acadèmia, i durant molts anys varen ser interpretats en diferents llocs de Catalunya. Va exercir alguns càrrecs com a director de capella. Des de jove va entrar a treballar, com administratiu, a Cuadras i Prim, fins a la seva jubilació.

Durant la seva vida va donar concerts d'orgue al Palau de la Música Catalana, al Palau Nacional de Barcelona, al Reial Monestir de Sant Cugat del Vallès i al de Montserrat.

Va deixar escrites diverses composicions de música sacra, popular i de concert, havent musicat algunes obres de teatre per infants que es representaven a La Faràndula, de la qual formà part del seu Consell Fundador, allà l'any 1947, i de la que va ser-ne director musical.

En una de les reunions de "Tardes íntimes" va conèixer una noia que també tocava el piano i cantava, de nom Manuela Vila Joanico, amb la qual va casar-se i tingueren set fills.

Del seu germà Ramon n'hem deixat una succinta constància, que volem ampliar no pas amb tota la mides que hom voldria dedicar-li. En Ramon Clapés va néixer, com tots els germans, a Sabadell, l'any 1904, i morí el 1963 a Sant Cugat, "la vila del monestir medieval, que aleshores era encara un oasi de placidesa on Ramon Clapés havia trobat un amable refugi i el centre geogràfic de la seva més pregonera vocació". Una vocació fortament arrelada, però a la que no pogué dedicar-se d'una manera total com ell li hauria agradat. Hom el recorda carregat amb els seus estris de pintor i damunt la seva

bicicleta dirigint-se per els rodals de la ciutat. Eren els seus moments de lleure els quals emplanaven el seu esperit. La seva pintura, qui hi veu una influència de Vila Puig. Transcriu, a més, el que va dir el seu amic Joan Oliver sobre ell: "Potser allò que més em plau de la pintura de Ramon Clapés és la lliçó d'humilitat que entranya. El nostre món encara es podria salvar amb la humilitat, mare de totes les virtuts. Sense humilitat no hi ha la bellesa saludable. Ni pau digna. Ni justícia cristiana".

Al parlar dels seus germans, en Lluís, afegeix:

-Tots hem tingut un tarannà artístic. Jo estimo que fou inicialment transmès pel pare, un gran melòman...Cadascú hem tingut una vocació, vet-ho-aquí -acaba dient.

I en quan al seu fill, Lluís, el ceramista, és un "jove particularment dotat per a aquesta activitat específica: la ceràmica. I per dir, tot seguit que ha volgut conèixer a fons el seu quefer i dominar-ne les tècniques. Agermanant intuïció i aprenentatge, ha esdevingut un excel·lent ceramista". Aquestes paraules son recollides de la presentació que va fer En Pere Roca i Garriga arran de la seva última exposició, durant el passat més de maig a Lleida. I afegeix que "se'ns presenta amb el sobrepuig d'una formació amplíssima, europea, molt ben assimilada: ha anat a aprendre -treballant-hi llargues temporades- a tallers i escoles d'aquest art d'Itàlia (Faenza), Suïssa (Biasca), Dinamarca (Lengeland), a Sunderland (Gran Bretanya), sense deixar de recalcar, amb complaença, a Cuixà del Rosselló". Acabant dient que la seva obra "se situa a uns alts nivells d'ofici i de sensibilitat. Una obra moderna a tot ser-ho, amb un deix de classicisme capaç de donar-li perennitat".

Ha realitzat diverses exposicions, ha estat becat tres vegades, ha obtingut els primers premis a la Biennal d'Arts Aplicades de Sabadell (1968) i el Ciutat de Manises (1977), any que fou invitat al primer Simposium Internacional de Ceràmica de La Borne (França).

En Ramon M^a. Clapés és nebot d'en Lluís, el nostre personatge, dedicat a la decoració. També és pintor i ha exposat les seves obres, i hom veu en ell unes bones qualitats per fer camí. Es fillol del seu oncle Ramon.

Tal com ja ens habiem proposat de bell principi hem volgut retre un petit homenatge a la saga dels Clapés. Un nom que ha deixat escrit unes pàgines en la història artística i cultural de la ciutat. Hom recorda novament la frase salomònica que hem emprat al encetar aquest treball ■

PERFIL

De bona soca. De bona planta.
 Aspecte atlètic.
 Bru.
 Brummel.
 Testa d'emperador romà. I albina.
 Es i no és ai! escultor, però pinta.
 Es un apassionat per les belles arts.
 I de la puntualitat.
 Conrea amics per tot arreu. Es home d'ample ala.
 Conversador. Jovial.
 Efusiu i expressiu.
 Amb els anys juga a "cuit i amagat". Es amb l'únic que enganya.
 En tota altra cosa és autèntic...

questionari » proust «

- El principal tret del meu caràcter?
- *Estimar.*
- La qualitat que prefereixo en un home?
- *La sinceritat.*
- La qualitat que prefereixo en una dona?
- *La feminitat.*
- Allò que més estimo en els amics?
- *L'obertura de cor.*
- El meu principal defecte?
- *Meditar poc les decisions.*
- La meva ocupació preferida?
- *Llegir.*
- El meu somni de benestar?
- *Que tothom fos feliç.*
- Quina fóra la meva pitjor desgràcia?
- *Morir el darrer de la meva família.*
- Què voldria ser?
- *El que sóc.*
- On desitjaria viure?
- *On visc.*
- Quin color prefereixo?
- *El verd.*
- Quina flor prefereixo?
- *La flor de la ginesta.*
- Quin ocell prefereixo?
- *Tots m'agraden.*
- Els meus autors preferits en prosa?
- *Chesterton, Gorki, Josep Pla.*
- Els poetes preferits?
- *Els que lloen la naturalesa, sobretot.*
- Els heroins de ficció?
- *Ulisses.*
- Les meves heroines de ficció?
- *Penèlope.*
- Els meus compositors preferits?
- *Beethoven, Chopin, Mozart.*
- Els pintors predilectes?
- *Goya i els impressionistes.*
- Els meus herois de la vida real?
- *Teilhard de Chardin.*
- Les meves heroines històriques?
- *Joana d'Arc.*
- Els noms que prefereixo?
- *Agnès, Marta, Eugeni.*
- Què detesto més que res?
- *La mentida.*
- Quins caràcters històrics menyspreu més?
- *Els de les decisions preses per orgull.*
- Quin fet militar admiro més?
- *Cap.*
- Quina reforma admiro més?
- *El concili Vaticà segon.*
- Quins dons naturals voldria tenir?
- *Una oratòria convincent.*
- Com m'agradaria morir?
- *Amb la consciència neta.*
- Estat present del meu esperit?
- *Optimista.*
- Fets que m'inspiren més indulgència?
- *Els derivats de la ignorància.*
- El meu lema?
- *La pau abans que tot.*
- Com sóc?
- *Com molt poca cosa.*
- (I ho diu qui, a més a més, és pare de família nombrosa!...)

